

Pytlak, Mariola

Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego Grodziska Mazowieckiego w opinii jego mieszkańców

---

Rocznik Żyrardowski 6, 363-390

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mariola Pytlak

Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego Grodziska Mazowieckiego w opinii jego mieszkańców

Wstęp

Rozwój społeczno-gospodarczy jest kontrolowanym procesem zmian, akceptowanym (lub też nie) przez społeczeństwo. Rozwój miasta oznacza proces przemian, który zgodnie z wieloma prawidłowościami prowadzić będzie do powiększenia zasięgu terytorialnego miasta (rozwój przestrzenny), jakościowych i ilościowych zmian w gospodarce (rozwój gospodarczy) i wreszcie do zmian w ujęciu społecznym. Tempo zmian zależy od szeregu czynników zarówno o charakterze zewnętrznym (położenie, przemiany społeczno-ustrojowe, procesy globalizacji, integracja europejska), jak też i wewnętrznym – zależnym od samego miasta, jego obecnego stanu zagospodarowania, posiadanych przez niego zasobów oraz mieszkańców i ich przedsiębiorczości.

Ocena poziomu i tempa rozwoju lokalnego jest dość trudna. Wśród wskaźników syntetycznych (poza poziomem PKB oraz dochodem narodowym w ujęciu absolutnym i per capita) warto wymienić wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej¹ oraz wskaźnik potencjału rozwojowego². Każdy z wymienionych wskaźników złożony jest z szeregu wskaźników szczegółowych (symptomatycznych), obrazujących wybrane dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego.

---

¹ Miernik skonstruowany w Instytucie Badań nad Gospodarką Lokalną składa się z 67 zmiennych podzielonych na osiem klimatów cząstkowych. Na ich podstawie dokonana została ocena Grodziska Mazowieckiego. Zob. M. Pytlak, W. Rakowski, Poziom rozwoju Grodziska Mazowieckiego na tle wybranych miast warszawskiego pasma zachodniego, Rocznik Żyrardowski tom III, Żyrardów 2005, s. 229–265.

² Miernik opracowany przez Centrum Badań Regionalnych obejmuje pięć grup cech, które w najistotniejszy sposób oddziałują na rozwój jednostki. Analiza tych czynników oraz wskazanie miejsca, jakie zajmuje Grodzisk wśród wybranych miast zachodniego pasma aglomeracji warszawskiej, znajdzie czytelnik w artykule M. Pytlak, W. Rakowski, Atrakcyjność lokalizacyjna miasta i gminy Grodzisk Mazowiecki w latach 1995–2000, Rocznik Mazowiecki tom XVII, Warszawa 2005, s. 77–103.

Miarą rozwoju miasta może być również ocena jakości życia przez jego mieszkańców. Stwierdzenie, czy rzeczywiście w mieście żyje się dobrze i czy zmiany zachodzące na jego terenie spełniają założony przez władze samorządowe cel – poprawę warunków życia lokalnej społeczności – możliwe jest między innymi poprzez uzyskanie wypowiedzi samych zainteresowanych. A zatem, czy kierunek rozwoju Grodziska Mazowieckiego daje perspektywy rozwoju jego mieszkańcom, również przyszłym pokoleniom grodziszczan? Jak oceniają Grodzisk jego mieszkańcy? Odpowiedzi na te pytania udzielili oni sami, odpowiadając na pytania ankiety.

1. Opis badania

Ankieta przeprowadzona została w czerwcu 2006 roku. Badaniami objętych zostało 200 mieszkańców miasta Grodzisk Mazowiecki, w tym:

- rodzice dzieci uczęszczających do klasy „0” przedszkola nr 2 – 40 osób wypełniło ankietę podczas zebrania rodziców,
- rodzice oraz dziadkowie dzieci uczęszczających do klas 1–6 szkoły podstawowej nr 2 – z 92 ankiet rozdanych dzieciom z 5 losowo wybranych klas, wypełnione zostały 62 ankiety – do dalszego opracowania trafiło ich 60, ze względu na to, że dwie ankiety wypełnione zostały przez mieszkańców podgrodziskich wsi;
- 100-osobowa grupa w zasobach Grodziskiej Spółdzielni Mieszkaniowej oraz sąsiadujących z nimi budynkach, przy czym 41 ankiet wypełnionych zostało podczas wywiadu. Ankietę wypełniał przeprowadzający badanie w przypadku ludzi starszych, którzy zgadzali się na udzielenie odpowiedzi na zadane pytania. W wielu przypadkach związane było to z kłopotami ze wzrokiem lub – w przypadku osób z najniższym wykształceniem – problemami z pisemnym wypełnianiem ankiety. Pozostałe ankiety respondenci wypełniali samodzielnie bez udziału prowadzącego badanie – ankieta odbierana była w dniu jej rozdania lub też w terminie dogodnym dla odpowiadającego na pytania.

Celem przeprowadzonego badania była ocena przemian zachodzących na terenie miasta oraz ich wpływu na jakość życia mieszkańców. Respondenci oceniając swoje miejsce zamieszkania, wypowiadali się na temat jakości zachodzących zmian oraz ich przyczyn w ciągu trzech ostatnich lat, a zatem w okresie, kiedy minął już okres gwałtownych przemian i sytuacja gospodarczo-społeczna uległa pewnej stabilizacji³.

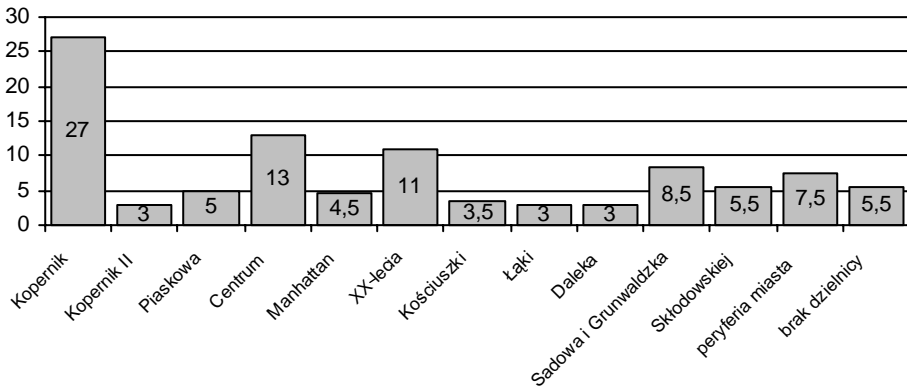
---

³ W latach 60. XX wieku badania o zbliżonym charakterze prowadzone były przez St. Berezowskiego i W. Rakowskiego. Patrz: St. Berezowski, W. Rakowski, Stan rozwoju mniejszych miast województwa warszawskiego w opinii ich mieszkańców, Zeszyty Naukowe SGPiS, Warszawa 1966, Nr 59, s. 101–208.

2. Charakterystyka populacji

2.1. Miejsce zamieszkania respondentów

Grodzisk zajmujący 13,19 km² nie ma wyodrębnionych administracyjnie dzielnic i osiedli, jednakże od lat przestrzeń miasta umownie dzieli się na kilka różniących się między sobą części. Należą do nich Łąki – „dzielnica” mieszkaniowo-przemysłowa oddzielona torami kolejowymi, osiedle domów jednorodzinnych Piaskowa (wzdłuż torów WKD), osiedle Szczęsna, Daleka – okolice Szpitala Zachodniego, Centrum. Pozostałe nazwy wiążą się ściśle z osiedlami Grodziskiej Spółdzielni Mieszkaniowej: Kopernik i Kopernik II po wschodniej stronie miasta, Manhattan – „wieżowce” przy ul. Sienkiewicza, XX-lecia w centrum miasta, Skłodowskiej i Kościuszki po wschodniej oraz Sadowa i Grunwaldzka po zachodniej stronie centrum.

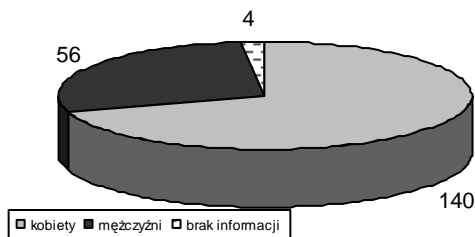
Rys. 1. Respondenci według miejsca zamieszkania (osiedle) w %

Źródło: ten i pozostałe rysunki i tabele zamieszczone w opracowaniu – opracowanie własne na podstawie wyników uzyskanych podczas badań ankietowych.

Oprócz budynków GSM w każdym z wymienionych osiedli usytuowane są również domy jednorodzinne oraz budynki wielomieszkaniowe, należące do wspólnot mieszkaniowych lub też tworzące mieszkaniowy zasób gminy (komunalne). Ich mieszkańcy brali udział w ankiecie, w znacznie jednak mniejszym stopniu niż lokatorzy budynków należących do GSM. Z braku dokładnych informacji dotyczących liczby ludności zamieszkujących poszczególne osiedla, podczas badania nie zostało dokonane ważenie liczby ankiet zebranych na każdym z nich. Starano się jednak, aby zachowane były proporcje struktury zamieszkania respondentów z liczebnością osiedli, w których mieszkają. Dlatego też najliczniejszą grupę respondentów stanowią mieszkańcy największego osiedla „Kopernik” (rys. 1).

2.2. Płeć respondentów

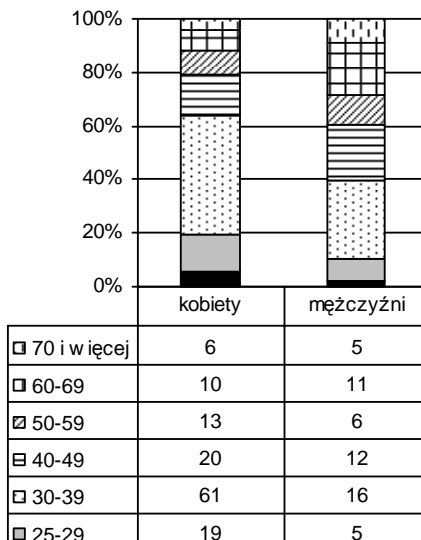
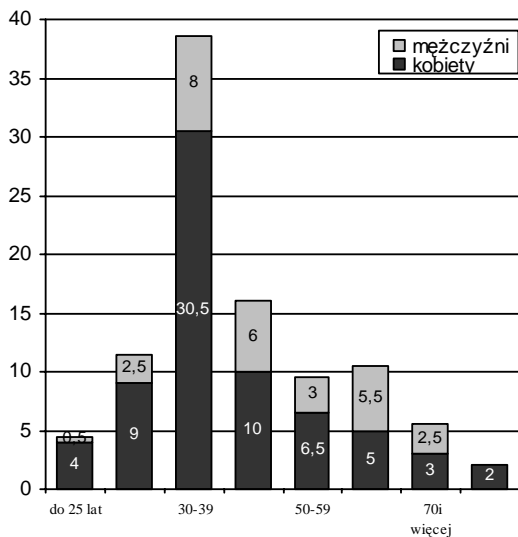
Ankiety znacznie częściej wypełniały kobiety – mężczyźni stanowili 28% badanej populacji (rys. 2). Ma na to wpływ kilka różnych czynników. Po pierwsze – w zebraniach szkolnych częściej uczestniczą matki niż ojcowie, częściej również to one pomagają w odrabianiu lekcji i kontrolują wyniki szkolne swoich dzieci. Po drugie, ankiety rozdawane respondentom w ich mieszkaniach trafiały głównie do rąk kobiet. Po trzecie, mężczyźni znacznie częściej niż kobiety odmawiali udziału w przeprowadzanym badaniu.

Rys. 2. Respondenci według płci

2.3. Wiek ankietowanych

Badaniem objęto różne grupy wiekowe (rys. 3).

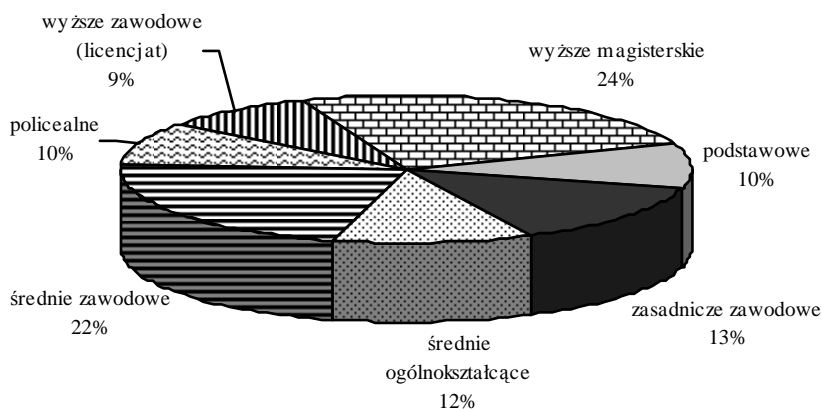

Rys. 3. Uczestnicy badania według wieku i płci (%)

Na strukturę wieku respondentów miał wpływ sposób dostarczenia ankiety. Ze względu na to, że ankieta przeprowadzana była w klasach „0” oraz w gronie rodziców dzieci uczących się w szkole podstawowej (nauczanie początkowe, czyli klasy 1–3), wśród respondentów dominowały osoby w wieku 30–39 lat. Drugą pod względem liczebności grupą byli respondenci w wieku 40–49 lat, w tym bowiem wieku była większość rodziców dzieci uczących się w starszych klasach szkoły podstawowej. Wśród respondentów wypełniających ankietę we własnych mieszkaniach przeważali ludzie młodzi (25–29 lat) oraz osoby w wieku emerytalnym.

2.4. Poziom wykształcenia respondentów

Spośród 200 ankietowanych dwoje respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. W wypełnianiu ankiety najchętniej uczestniczyły osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz wyższym magisterskim (rys. 4). Wykształcenie wyższe (co najmniej licencjat) miała co trzecia osoba wypełniająca ankietę. Podobnie wysoki odsetek respondentów posiadał wykształcenie średnie, przy czym co piąty ankietowany skończył średnią szkołę zawodową (technikum lub liceum zawodowe). Najmniej chętnie odpowiadały na pytania osoby z wykształceniem co najwyżej podstawowym oraz zasadniczym zawodowym (odpowiednio 10% i 13%). Można domniemywać, że te właśnie grupy charakteryzowało najmniejsze zainteresowanie zagadnieniami poruszonymi w ankiecie.

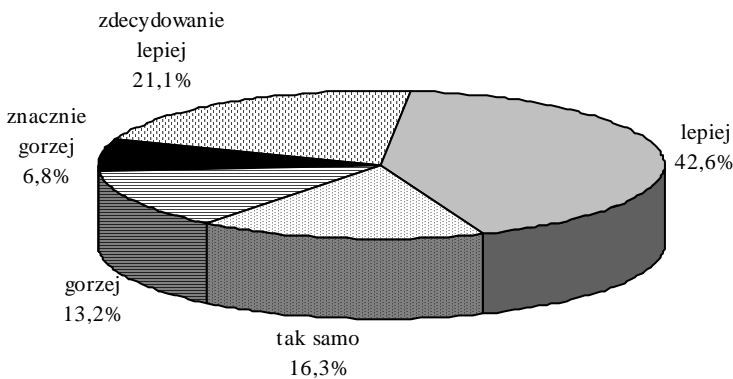
Rys. 4. Respondenci według poziomu wykształcenia

3. Analiza wybranych elementów ankiety

3.1. Samoocena warunków życia

Przemiany społeczno-gospodarcze zachodzące w okresie ostatnich dwudziestu lat były bardzo trudne dla społeczeństwa. Pierwsze dziesięciolecie XXI wieku zaczyna przynosić pozytywne efekty w postaci wzrostu gospodarczego, co powinno znaleźć odbicie w poprawie sytuacji ekonomicznej Polaków. Stąd też pytanie ankiety: *Czy w porównaniu z sytuacją z lat 80. żyje się Panu/Pani: a) zdecydowanie lepiej, b) lepiej, c) tak samo, d) gorzej, e) znacznie gorzej.* Jest ono próbą oceny, czy zachodzące w Polsce przemiany ustrojowe wpłynęły na poprawę, czy też pogorszenie warunków życia badanej populacji.

Podczas gdy pogorszenie jakości życia stało się udziałem 20% badanych, zdecydowana większość (63,7%) respondentów uznała, że w obecnej sytuacji żyje im się lepiej niż w latach 80. (co piąty badany określił, że znacznie lepiej). Ocena jakości zależała od szeregu czynników, z których najważniejsze wydają się być: możliwość podjęcia pracy, wiek respondenta oraz jego wykształcenie. Rysunek 5 ilustruje rozkład udziałów przez respondentów odpowiedzi.

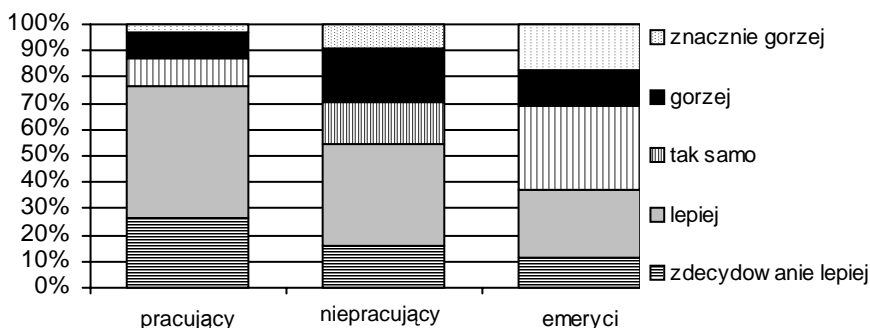
Rys. 5. Samoocena poziomu życia w porównaniu z warunkami lat 80.

Znacznie lepiej oceniają swoje życie osoby, które w chwili przeprowadzenia badania miały pracę – tabela 1 zilustrowana rys. 6. W świetle wcześniejszych obserwacji uznać należy, że samo posiadanie pracy przy-

noszącej dochody jest powodem satysfakcji respondentów. Grupa osób pracujących znacznie lepiej niż dwie pozostałe grupy (niepracujący i emeryci) oceniała swoją sytuację finansową, co w bezpośredni sposób związane jest z możliwością korzystania z szans stworzonych przez gospodarke rynkową. Nie może zatem dziwić, że 70% z nich uznało, że żyje im się lepiej (co czwarty – zdecydowanie lepiej). W pozostałych grupach odsetek zadowolonych jest znacznie mniejszy – nieco ponad płowa niepracujących oraz 42,9% osób w wieku emerytalnym. Znacznie wzrósł tym samym udział osób, które uważają, że przemiany gospodarcze przyczyniły się do pogorszenia jakości ich życia – gorzej żyje się 28,9% osób niepracujących oraz 31,4% emerytów (przy 11,9% osób pracujących).

Tabela 1. Ocena poziomu życia w zależności od aktywności zawodowej respondenta

Wyszczególnienie	Razem	Osoby pracujące	Osoby niepracujące		
			razem	w tym	
				w wieku produkcyjnym	emeryci
Liczba respondentów ogółem	198	118	81	45	35
W tym, oceniający obecne życie					
zdecydowanie lepiej	20,2	24,6	13,6	15,6	11,4
lepiej	40,4	45,8	32,1	37,8	25,8
tak samo	15,2	10,2	23,5	15,5	31,4
gorzej	12,5	9,3	17,3	20,0	14,3
znacznie gorzej	6,6	2,5	12,3	8,9	17,1
Brak informacji	5,1	7,6	1,2	2,2	-

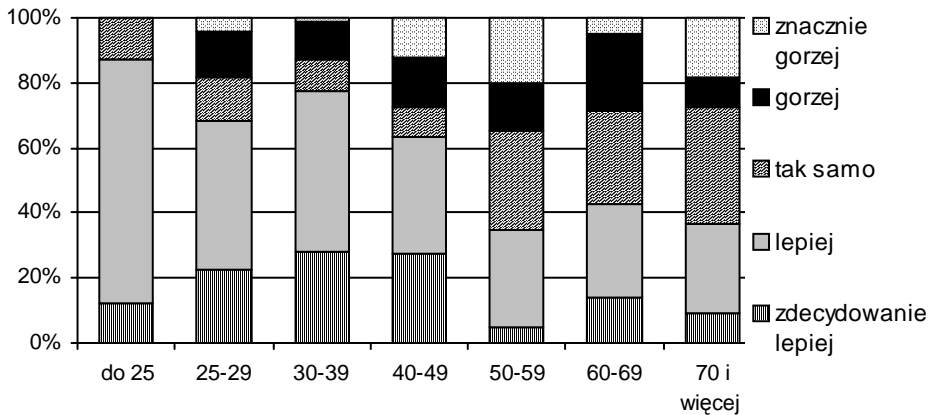
Rys. 6. Ocena poziomu życia w zależności od aktywności zawodowej respondenta (jeden z respondentów, który udzielił odpowiedzi „lepiej” nie określił swojego stosunku do pracy)

Ocena jakości życia zależy również od wieku respondenta. Najwięcej odpowiedzi, że obecnie żyje się zdecydowanie lepiej niż w latach osiemdziesiątych udzieliły osoby w wieku 30–39 oraz 40–49 lat (tab. 2 oraz rys. 7).

Tabela 2. Ocena poziomu życia w zależności od wieku respondenta

Wyszczególnienie	Liczba udzielonych odpowiedzi						Brak odpowiedzi
	Razem	zdecydowanie lepiej	lepiej	tak samo	gorzej	znacznie gorzej	
Liczba respondentów ogółem	196	40	78	30	25	13	10
W tym w wieku: do 25 lat	5,1	2,5	7,7	3,3	-	-	20,0
25–29 lat	13,8	12,5	12,8	10,0	12,0	7,7	50,0
30–39 lat	37,8	50,0	44,9	23,4	32,0	7,7	30,0
40–49 lat	16,8	22,5	15,4	10,0	20,0	30,8	-
50–59 lat	10,2	2,5	7,7	20,0	12,0	30,7	-
60–69 lat	10,7	7,5	7,7	20,0	20,0	7,7	-
70 lat i więcej	5,6	2,5	3,8	13,3	4,0	15,4	-

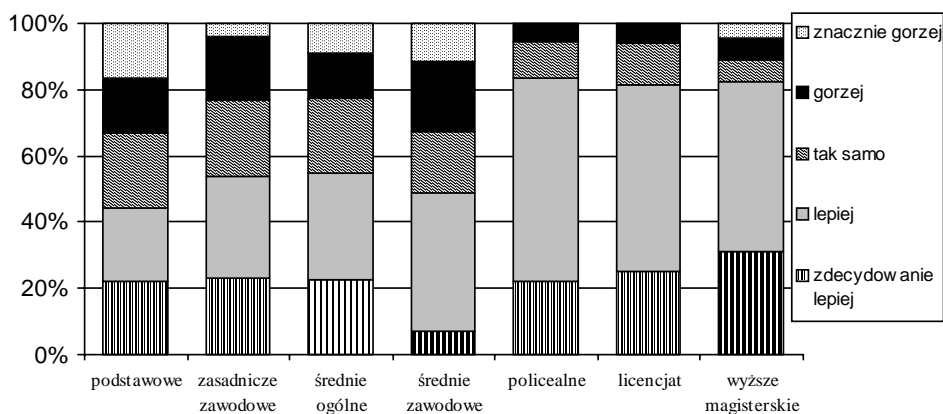
Rys. 7. Ocena poziomu życia w zależności od wieku respondenta (4 osoby nie podały wieku)

Tak samo lub gorzej żyje się co czwartej osobie w wieku 30–39 lat, oraz co trzeciej osobie w następnej grupie wiekowej. Stosunkowo dobrze oceniają również poziom własnego życia ludzie młodzi, dopiero wchodzący w dorosłe życie – ani jeden z młodych ludzi do 25 roku nie zaznaczył odpowiedzi świadczącej o tym, że w latach 80. żyłoby mu się lepiej. Mniej optymistycznie ocenili swoje życie respondenci powyżej pięćdziesiątego

roku życia (a zatem ci, którzy znaleźli się w potencjalnie najgorszej sytuacji na rynku pracy) oraz osoby w wieku emerytalnym.

Tabela 3. Ocena poziomu życia w zależności od wykształcenia

Wyszczególnienie	Liczba udzielonych odpowiedzi						Brak odpowiedzi
	Ra- zem	zde- cydo- wanie lepiej	lepiej	tak samo	gorzej	znac- nie gorzej	
Liczba respondentów ogółem	199	40	80	30	25	13	11
W tym posiadający wykształcenie:							
podstawowe	10,1	10,0	5,0	13,3	12,0	23,1	18,2
zasadnicze zawodowe	13,1	15,0	10,0	20,0	20,0	7,7	-
średnie ogólnokształcące	11,6	12,5	8,7	16,7	12,0	15,5	9,1
średnie zawodowe	22,1	7,5	22,5	26,6	36,0	38,5	9,1
policealne	9,5	10,0	13,8	6,7	4,0	-	9,1
wyższe zawodowe (licencjat)	8,5	10,0	11,3	6,7	4,0	-	9,1
wyższe magisterskie	25,1	35,0	28,7	10,0	12,0	15,4	45,4

Rys. 8. Ocena poziomu życia w zależności od wykształcenia

Ostatnim poddanym analizie czynnikiem wpływającym na ocenę jakości życia respondentów jest poziom ich wykształcenia – tabela 3 zilustrowana rys. 8. Już wcześniej stwierdzone zostało, że w obecnych czasach właśnie ten czynnik nabiera coraz większego znaczenia.

3.2. Zmiany zachodzące w Grodzisku Mazowieckim

Jakość życia można mierzyć na wiele sposobów. W ankiecie przyjęta została ocena wartościująca życie respondentów w warunkach zmieniającego się otoczenia miasta. Respondentom postawione zostało pytanie: *Co według Pana/Pani zmieniło się w Grodzisku Maz. w ostatnich trzech latach: a) na lepsze, b) na gorsze, c) nic się nie zmieniło.*

Pytanie pozostawione w formie otwartej umożliwiło respondentom ocenę wielu różnorodnych sfer i wyrażenia swego zadowolenia oraz jego braku z wielu dziedzin życia. Na dokonaną samoocenę jakości życia duży wpływ wywiera poziom zaspokojenia potrzeb. W udzielonych odpowiedziach wyraźnie widać zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki zachodzących przemian.

1. *Co w Grodzisku w ostatnich 3 latach zmieniło się na lepsze?*

Pytanie okazało się trudne dla znacznej grupy osób wypełniających ankietę. 16 osób nie udzieliło odpowiedzi w ogóle (8%), dla 4 (2%) zmieniło się niewiele. Kolejnych pięciu respondentów uznało, że w mieście zmieniło się wszystko, według takiej samej liczby – właściwie nic.

Najwięcej respondentów (38,5%) zwróciło uwagę na korzystnie zmieniający się wizerunek miasta (tab. 4). Jako czynniki poprawy wyglądu miasta najczęściej wymieniane były zmiany zachodzące w centrum miasta, przy czym znaczna część osób wymieniała dokonaną przed kilku laty modernizację „deptaka”. Uwagę zwracają nie tylko przeprowadzane remonty oraz nowe elewacje wykonywane na starych kamienicach, ale również nowo wybudowane obiekty („plomby”). Przeprowadzona modernizacja w nieznacznym stopniu ograniczyła bowiem funkcję mieszkaniową w centrum miasta (co dla wielu respondentów jest sprawą niezwykle istotną), zwiększyła natomiast powierzchnię handlowo-usługową, co również zauważyło 8,5% respondentów. Respondenci zadowoleni są również z dotychczasowego kierunku modernizacji centrum miasta (mimo że przed kilku laty budowa „deptaka” budziła wiele kontrowersji wśród mieszkańców miasta). Pozytywnie ocenione zostały nowe inwestycje w pobliżu centrum – wyburzenie starych, przedwojennych kamienic z przeznaczeniem używanego miejsca na budownictwo mieszkaniowe. Ankietowani dostrzegają również wysiłki władz samorządowych w utrzymaniu czystości na terenie miasta, zwłaszcza w doprowadzaniu miasta do porządku po okresie zimowym.

Następną w kolejności kategorią, na którą respondenci zwrócili uwagę (36%), jest poprawa stanu dróg oraz ich oświetlenia. Od wielu lat poprawa słabego stanu technicznego grodziskich dróg jest zadaniem priorytetowym lokalnego samorządu. Nowe nakładki asfaltowe pojawiły się na najbardziej obciążonych ruchem drogach, zmodernizowane zostały drogi wylotowe prowadzące do miasta – nowe skrzyżowania, pasy dla skręcają-

cych, wymiana chodników, sygnalizacja świetlna. Te właśnie elementy respondentów zauważyli w następnej kolejności. Pozytywne zmiany jakości chodników, bezpieczniejsze przejścia (w tym również tzw. „stójki” przeprowadzające dzieci w drodze do szkoły) ważne były dla 18% ankietowanych.

18,5% respondentów dostrzegło większą dbałość Spółdzielni Mieszkaniowej o własne zasoby. Pozytywnie oceniony został wkład spółdzielni w obecny wygląd miasta. Mieszkańcy doskonale zdają sobie sprawę, że znaczna część zasobów spółdzielni ze względu na wiek wymaga nakładów remontowych. Widzą, że oprócz koniecznych robót malarskich i dekarских (pokrycia dachów i wymiana rynien), stopniowo wymieniana jest stolarka okienna (na klatkach schodowych) oraz drzwi wejściowe. Dokonywane są remonty instalacji elektrycznych (włącznie z doświetlaniem terenów osiedli), wymiana wewnętrznej instalacji RTV z sieci szeregowej na gwiazdową, w najstarszych budynkach wymieniane są poziomy wodne w piwnicach (na PCV), betonowa sieć ciepła na sieć preizolowaną oraz wewnętrzna instalacja gazowa (z przeniesieniem gazomierzy z lokali mieszkalnych na klatki schodowe). Do nowych przepisów dostosowywane są skrzynki pocztowe (spełniające wymagania ustawy Prawo Pocztove). Na osiedlach mieszkaniowych prowadzone są roboty remontowe elewacji związane z usunięciem filarów międzyokiennych z płyt azbestowo-cementowych. Jednocześnie ściany frontowe oraz szczyty budynków są docieplane, co w połączeniu z kolorowymi tynkami i wykładziną filarków oraz wymianą nieestetycznych i niefunkcyjnych wiatrołapów, podnosi estetykę osiedli. Prowadzone są również roboty drogowe, związane z wymianą nawierzchni dróg oraz wymianą chodników (szare płyty betonowe zastępuje kolorowa kostka brukowa). Młodzi mieszkańcy zauważają również, że modernizowane są osiedlowe place zabaw – są bardziej kolorowe, lepiej wyposażone i w miarę możliwości odgradzane od dróg i parkingów (nowe nasadzenia).

Nieznacznie mniej ankietowanych (16,5%) zwróciło uwagę na zmiany w inwestycjach infrastrukturalnych. 7,5% respondentów przypomniało o oddanym do użytku w 2003 roku Szpitalu Zachodnim. Cieszy ich nie tylko sam fakt istnienia szpitala, ale również wysoko oceniane kwalifikacje zatrudnionego w nim personelu. Nieco mniej osób, głównie mieszkających w domkach jednorodzinnych na osiedlu Piaskowa oraz budynkach komunalnych zwróciło uwagę na rozbudowę oraz modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (odpowiednio 3% i 1,5%). Z kolei 2% respondentów uważa, że w ciągu ostatnich trzech lat poprawie uległy zarówno warunki, w jakich uczą się dzieci, jak i poziom nauczania w grodziskich szkołach.

Na terenie miasta widoczne są również zmiany ilości i poziomu oferowanych w Grodzisku usług (również handlowych) oraz systematyczne rozszerzanie zaplecza kulturalno-sportowego. Ankietowani podkreślają, że mimo

przestarzałej bazy lokalowej systematycznie zwiększana jest gama proponowanych przez miasto zajęć. Starsi respondenci zauważyli większą dbałość o nich i możliwości spędzania przez nich wolnego czasu. Niestety, odpowiadający na pytanie nie uszczegółowili swoich wypowiedzi, ale domniemywać można, że chodzi tu nie tylko o cyklicznie organizowane imprezy, adresowane specjalnie do osób starszych, ale również stworzony dla dorosłych chór Kantata czy też działający od niedawna Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Mieszkańcy ciągle jeszcze mówią o wybudowaniu hali sportowej na osiedlu Kopernik i przy szkole nr 3, ciągle pamiętają o wybudowanym basenie. Ale dostrzegają też nowe inwestycje sportowe: modernizacje boisk sportowych przy grodziskich szkołach, budowa nowych kortów tenisowych (w tym dwóch krytych) wraz z zapleczem oraz całkowita przebudowa grodziskiego stadionu GKS „Pogoń”. Nowy budynek socjalny, częściowo zadaszone trybuny, zagospodarowany teren wokół boiska – dostrzegło 14% respondentów.

Taki sam odsetek ankietowanych uważa, że w mieście pojawia się coraz więcej miejsc pracy. Wspominają również (1,5%) o nowych inwestorach w północnej strefie przemysłowej.

2. Co w Grodzisku w ostatnich 3 latach zmieniło się na gorsze?

Ta część pytania okazała się znacznie trudniejsza niż poprzednia – aż 71 osób (czyli 35,5%) nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Miasto szczyci się dobrą wodą, rozbudowaną siecią infrastruktury miejskiej (telekomunikacja, gaz, wodociąg, kanalizacja), zmodernizowanymi drogami i wybudowanymi obiektami sportowymi i kulturalnymi. Mieszkańcy Grodziska biorący udział w ankiecie dostrzegają to wszystko, ale widzą również szereg problemów, z którymi muszą się borykać w codziennym życiu – odpowiedzi na tę część pytania przedstawia tabela 4 oraz rys. 10. Na plan pierwszy wysuwa się niedostateczny stan techniczny dróg i brak obwodnicy, następnie – rosnący poziom hałasu, związanego z ruchem pojazdów (zwłaszcza ciężkich samochodów ciężarowych). Wszystkie drogi zaspokajające powiązania zewnętrzne Grodziska (w tym również ruch tranzytowy) to drogi jednojezdniowe, które w większości prowadzą przez teren miasta. Największe natężenie ruchu występuje na ul. Królewskiej (droga nr 18), Sienkiewicza (droga nr 719) oraz Okulickiego (droga nr 579). Nic zatem dziwnego, że mieszkańcy z niecierpliwością oczekują na budowę obiecywanych przez władze miasta od wielu lat obwodnic – zachodniej i południowej⁴.

⁴ Rozpoczęcie inwestycji (ze środków gminy i Urzędu Marszałkowskiego oraz programu wojewódzkiego) określone jest na przełom 2007 i 2008 roku (wraz z budową obwodnicy na terenie gminy), przy czym pierwsze samochody przejechać mają jednopasmową obwodnicą zachodnią (obwodnica od autostrady A-2 w kierunku trasy katowickiej) już pod koniec 2008 roku. Budowa obwodnicy południowej może zostać opóźniona ze względu na to, że przebiegać ma ona również przez teren sąsiedniego Milanówka (tereny planowane pod obwodnicę przeznaczone zostały pod budownictwo mieszkaniowe).

Uwagę zwracają również drogi gminne, które mimo ciągłych modernizacji i napraw nadal nie spełniają oczekiwań respondentów. Podkreślany jest zwłaszcza zły stan dróg nieutwardzonych na osiedlach jednorodzinnych. W ankiecie nie zabrakło również powracającego od wielu lat tematu niedokończoności istniejącej kładki nad torami, łączącej centrum miasta z dzielnicą Łąki. Istniejąca obecnie utrudnia przeprowadzenie przez tory roweru czy też wózka dzieciennego, całkowicie niemal uniemożliwiając poruszanie się osobom niepełnosprawnym⁵. Rosnąca liczba mieszkańców miasta wiąże się niestety ze znacznym wzmożeniem ruchu kołowego. Coraz częściej zakorkowane są ulice w centrum miasta oraz drogi prowadzące do stacji PKP. W tych też miejscach ankietowani zauważyli niedostateczną liczbę miejsc postojowych. Ponadto parkingów brakuje również na rozbudowujących się osiedlach Grodziskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Drugą z kolei kategorią jest poziom bezpieczeństwa miasta. Chociaż przypadki pobić, kradzieży bądź drobnych wymuszeń (niewielkie kwoty pieniędzy, telefony komórkowe) nie są częste, to jednak wpływają na poczucie bezpieczeństwa ankietowanych. Respondenci zauważają także rosnący poziom chuligaństwa i wandalizmu oraz większą niż kilka lat temu liczbę osób spożywających alkohol, głównie w centrum miasta. Z pierwszym przypadkiem wypełniający najczęściej łączą zbyt mały zakres zajęć dla dzieci i młodzieży, brak ośrodka kultury z prawdziwego zdarzenia oraz brak miejsc pracy dla młodych ludzi. Mimo pochwał pod kierunkiem działalności Grodziskiego Ośrodka Kultury i rozszerzenia zakresu zajęć dla różnych grup wiekowych, ankietowani stwierdzają, że w mieście nadal brakuje miejsca, w którym młodzi ludzie mogliby spędzić czas. Roli tej niestety nie spełnił grodziski „deptak”, który w zamyśle władz samorządowych, przez wprowadzenie pubów i kawiarni, miał stać się miejscem spotkań dla mieszkańców miasta. Niestety ciąg pieszy (od stacji PKP do Placu Wolności i dalej, aż do Placu Zygmunta Starego) z ograniczonym ruchem kołowym, na którym życie zamiera wraz z zamknięciem ostatnich placówek handlowych (oprócz sklepów posiadających zezwolenie na sprzedaż alkoholu) stanowi doskonałe miejsce do gromadzenia się zakłócających spokój osób nadużywających alkoholu.

Z rosnącym na deptaku pijaństwem, ankietowani kojarzą najczęściej mieszkańców zdewastowanych budynków komunalnych w centrum miasta. Tym samym przez część respondentów (7,5%) źle oceniana jest praca samorządu. Respondenci dostrzegając zmiany w wyglądzie miasta, widzą jednocześnie zły stan komunalnych zasobów mieszkaniowych oraz zbyt

⁵ Kładka znajduje się na terenie należącym do PKP. Planowana budowa windy nie doszła do realizacji, bowiem na 2007 rok zaplanowana została modernizacja torów, w ramach której wybudowane ma zostać przejście podziemne.

wolne tempo zagospodarowania miejscowych obiektów zabytkowych oraz przebudowy zdegradowanych części miasta. Ważna jest również czystość miasta, mimo że dostrzeżono pozytywne zmiany w tym zakresie, respondenci zauważyli brak koszy na śmieci poza centrum miasta.

Kolejnym problemem jest niezbyt dynamiczny przyrost nowych miejsc pracy. Mieszkańcy widzą, że miejsc pracy przybywa i bezrobocie sukcesywnie spada, jednakże według nich tempo zmian jest zbyt wolne. Ponadto 3% respondentów uważa, że spada zainteresowanie władz miasta problemami ludzi biednych. Respondenci stwierdzają również, że obecne władze miasta wykazują coraz mniejszą troskę o sytuację osób bezrobotnych.

Dużym problemem według ankietowanych jest nadal niedostateczne zagospodarowanie miasta w zakresie bazy sportowo-rekreacyjnej. Zwracają uwagę na konieczność zagospodarowania istniejącego Parku Skarbków oraz terenów przyległych do Stawów Goliana oraz Walczewskiego. Wydaje się, że znaczna część problemów poruszanych przez mieszkańców miasta ma szansę na szybką realizację, bowiem w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy istnieją plany rewitalizacji Stawów Goliana, połączone z „konceptcją odtworzenia właściwych stosunków wodnych oraz szaty roślinnej (...), która stanowić będzie podstawę do projektu ciągu pieszego nad rzeką Rokicianką łączącego stawy z parkiem im. Hr. Skarbka”⁶.

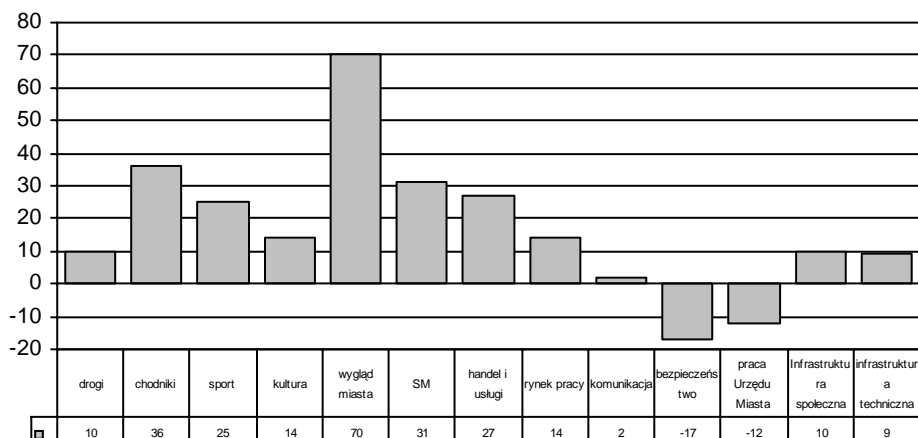
pozytywnie odbierane są wysiłki pracowników komunalnych wkładane w utrzymanie zieleni przyulicznej oraz towarzyszącej obiektom zabytkowym, chociaż – zdaniem niektórych – wymagają one dalszego zagospodarowania (suche konary na drzewach, gałęzie zasłaniające latarnie). Ponadto konieczna jest – według wypełniających ankietę – poprawa dostępu do informacji oraz administracji. Mimo budowy nowoczesnego szpitala część respondentów (zwłaszcza starszych) skarży się na małą dostępność do usług lekarskich oraz długie oczekiwanie na wizyty u specjalistów. Respondenci zauważają również, że „lekarze są mało przyjaźni chorym”.

3. Bilans zmian zachodzących w Grodzisku Mazowieckim

W celu umożliwienia syntetycznej analizy odpowiedzi dotyczących zmian zachodzących w Grodzisku – zarówno tych na lepsze, jak też na gorsze – obserwacje dokonane przez respondentów zakodowane zostały w grupy (kategorie): drogi, chodniki, sport, kultura, wygląd miasta, Grodziska Spółdzielnia Mieszkaniowa, handel i usługi, praca, komunikacja, bezpieczeństwo, praca Urzędu Miasta, pozostałe objekty infrastruktury społecznej, infrastruktura techniczna. Tym samym możliwe stało się dokonanie bilansu zachodzących w Grodzisku zmian (zsumowano liczbę odpowiedzi pozytywnych i negatywnych, po uprzednim przemnożeniu liczby odpowiedzi negatywnych przez –1).

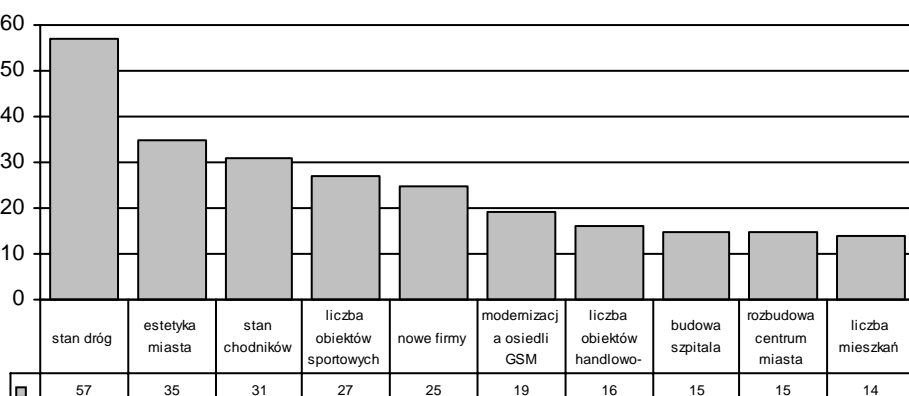
⁶ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grodzisk Mazowiecki 2005–2008, załącznik do Uchwały nr 382/2005 Rady Miasta w Grodzisku Mazowieckim z 9 lutego 2005 roku.

Po zbilansowaniu jedynie stan bezpieczeństwa na terenie miasta oraz praca Urzędu Miasta uzyskały ocenę negatywną. We wszystkich pozostałych kategoriach, zmiany zachodzące w Grodzisku przynoszą – według ankietowanych – efekt pozytywny (patrz rys. 9).

Rys. 9. Bilans zmian zachodzących w Grodzisku Mazowieckim

Pierwszych dziesięć kategorii, które uzyskały najwięcej punktów (pow. +10) przedstawia rys. 10.

Rys. 10. Kategorie, które uzyskały najwięcej ocen pozytywnych

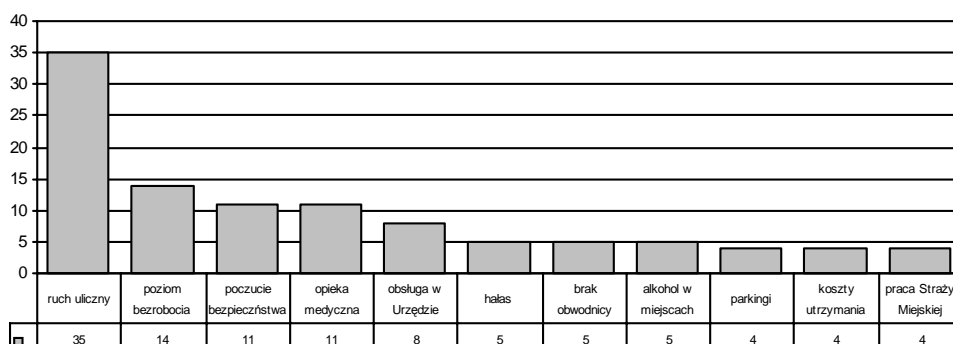

Tabela 4. Zestawienie odpowiedzi na pytanie: Co zmieniło się w Grodzisku Mazowieckim w ciągu ostatnich 3 lat?

Wyszczególnienie	Co w ciągu ostatnich 3 lat zmieniło się		Saldo
	na lepsze	na gorsze	
Drogi	72	62	+10
w tym stan dróg	69	12	+57
oświetlenie ulic	3	-	+3
ruch uliczny	-	35	-35
hałas	-	5	-5
obwodnica	-	5	-5
układ komunikacyjny	-	1	-1
parkingi	-	4	-4
Chodniki	36	-	+36
w tym stan chodników	31	-	+31
bezpieczne przejścia	5	-	+5
Sport	28	3	+25
w tym liczba obiektów sportowych	28	1	+27
ceny wstępu do obiektów	-	2	-2
Kultura	23	9	+14
w tym obiekty kultury (z Ośrodkiem Kultury)	12	2	+10
zajęcia dla dzieci i młodzieży	6	6	0
imprezy kulturalne (w tym masowe)	5	1	+4
Wygląd miasta	77	7	+70
w tym estetyka miasta	35	-	+35
zieleni (w tym również park oraz tereny stawów)	4	3	+1
czystość	12	2	+10
rozbudowa centrum	16	1	+15
renowacja kamienic i budynków komunalnych	10	1	+9
Grodziska Spółdzielnia Mieszkaniowa	37	6	+31
w tym modernizacja osiedli	19	-	+19
place zabaw	4	2	+2
mieszkania	14	-	+14
koszty utrzymania	-	4	-4
Handel i usługi	29	2	+27
w tym liczba obiektów handlowo-usługowych	17	1	+16
poziom zaopatrzenia	2	-	+2
liczba marketów	2	-	+2
jakość świadczonych usług	8	1	+7
Praca	28	14	+14
w tym nowe firmy	25	-	+25
rozwój przemysłu	3	-	+3
poziom bezrobocia	-	14	-14

Komunikacja	4	2	+2
w tym jakość komunikacji miejskiej	3	-	+3
połączenia z Warszawą	-	2	-2
WKD	1	-	+1
Bezpieczeństwo	7	24	-17
w tym poczucie bezpieczeństwa	-	11	-11
brak bezpiecznych psów	1	-	+1
spokój	4	-	+4
chuligaństwo	-	3	-3
spożywanie alkoholu w miejscach publicznych	-	5	-5
praca policji	2	1	+1
praca Straży Miejskiej	-	4	-4
Praca Urzędu Miasta	-	12	-12
w tym obsługa w Urzędzie	-	8	-8
wiarygodność informacji	-	2	-2
Plan Zagospodarowania Przestrzennego	-	2	-2
Pozostałe objekty infrastruktury społecznej	22	12	+10
w tym nowe inwestycje	3	-	+3
budowa szpitala	15	-	+15
opieka medyczna	-	11	-11
jakość kształcenia	4	1	+3
Infrastruktura techniczna	9	-	+9
w tym wodociągi	3	-	+3
kanalizacja	6	-	+6

Kategorie, które uzyskały najgorszy wynik przedstawia rys. 11.

Rys. 11. Kategorie, które uzyskały najwięcej ocen negatywnych

3.3. Wpływ miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia respondentów na ocenę zmian

Spośród 200 respondentów zmiany na lepsze zaobserwowało 184, spośród których 21 odpowiedzi nie trafiło do dalszej analizy (odpowiedzi niekodowane w grupy)⁷. Tym samym 163 osoby zaobserwowały 372 zmiany na lepsze. Miejsce zamieszkania nie miało znaczącego wpływu na ilość dokonanych obserwacji, chociaż nieznacznie mniej zmian określili mieszkańcy starych osiedli mieszkaniowych (centrum, XX-lecia, Kościuszki i Skłodowskiej). Znacznie większy wpływ miał natomiast wiek respondenta oraz jego wykształcenie. Najmniej zmian wymieniali młodzi respondenci (do 29 roku życia), najwięcej – osoby starsze 60–69 lat. Liczba zauważonych zmian rosła nie tylko z wiekiem, ale również i poziomem wykształcenia – im było ono wyższe, tym obserwacje były bogatsze.

Na drugą część pytania – zmiany na gorsze – odpowiedzi udzieliło 128 osób, przy czym do dalszej analizy trafiły 153 odpowiedzi udzielone przez 113 respondentów. Znacznie większe – niż w przypadku zmian na lepsze – znaczenie miało miejsce zamieszkania respondenta. O ile respondent mieszkający w Łąkach zauważał przeciętnie zmiany na gorsze w dwóch kategoriach, mieszkańiec starej części miasta (okolice centrum) – w jednej, o tyle zmianę na gorsze zauważał tylko co 2 respondent mieszkający w części wschodniej (osiedla Kopernik, Kopernik II i Piaskowa) oraz co 3 w zachodniej (osiedle Daleka). Podobnie jak w poprzednim przypadku znacznie lepszymi obserwatorami okazały się osoby w wieku 60–69 lat. Dużo więcej zmian na gorsze przedstawiły osoby z najniższym wykształceniem – o ile respondent z wykształceniem podstawowym oraz zasadniczym zawodowym zauważał przeciętnie 1 taką zmianę, to zgłaszała ją co druga osoba z wykształceniem wyższym i co trzecia z wykształceniem ogólnokształcącym.

1. Wpływ miejsca zamieszkania respondentów na ocenę zmian

Najwięcej zmian na lepsze zaobserwowali mieszkańcy peryferii miasta, najmniej – respondenci z osiedla domów jednorodzinnych Piaskowa. W przypadku oceny negatywnej najchętniej wypowiadali się

---

⁷ Zarówno w przypadku zmian na lepsze, jak i na gorsze do analizy nie trafiły odpowiedzi w postaci: „zmieniło się niewiele”, „zmieniło się wszystko”, „nie zmieniło się nic (znacząco nic, chyba nic)”, „nie wiem co się zmieniło”.

mieszkańcy Łąk oraz okolic centrum (XX-lecia, Sadowej, Grunwaldzkiej i Skłodowskiej). Mieszkańcy „Manhattanu” w jednakowym stopniu dostrzegali zmiany w obydwu kierunkach.

Miejsce zamieszkania miało bardzo istotny wpływ na ocenę w dwóch kategoriach: jakości grodziskich dróg oraz bezpieczeństwa w mieście. W pozostałych przypadkach rozkład odpowiedzi był bardzo zbliżony. Oczywiście komunikacja miejska miała największe znaczenie dla respondentów mieszkających na peryferiach miasta, modernizacja osiedli Grodziskiej Spółdzielni dla ich mieszkańców, a na temat powstających marketów wypowiadały się osoby mieszkające w ich pobliżu. Warto jednak zauważyć, że nowi grodziszczanie (respondenci z osiedla Kopernik II) oraz mieszkańcy Piaskowej niedużo uwagi poświęcili rozwojowi infrastruktury społecznej na terenie miasta.

Oceniając stan grodziskich dróg oraz chodników respondenci wypowiadali się na ogół pozytywnie, przy czym poprawę stanu dróg zauważało więcej mieszkańców nowych osiedli oraz peryferii miasta. Mieszkańcy miasta zauważają rosnący ruch samochodowy (w tym również samochodów ciężarowych), który w połączeniu z brakiem obwodnicy staje się źródłem rosnącego hałasu. Są to w przeważającej większości mieszkańcy osiedla Manhattan i Skłodowskiej, czyli osiedli położonych w pobliżu ul. Sienkiewicza – głównej ulicy prowadzącej przez miasto (Warszawa – Skierniewice) – patrz tab. 8.

Na brak obwodnicy zwracali uwagę głównie mieszkańcy największego w mieście osiedla Kopernik oraz położonego w pobliżu centrum miasta osiedla Kościuszki. Mimo rozbudowy bazy parkingowej, według oceny respondentów, miejsc parkingowych w Grodzisku nadal jest za mało, a niektóre z istniejących parkingów nie spełniają wymagań kierowców. Ta zmiana na gorsze dotyczy nie tylko osiedli starych (Grunwaldzka i Sadowa), ale również rozbudowującego się Kopernika. Ponadto, zbyt mało miejsc parkingowych znajduje się w centrum miasta – wycofanie ruchu kołowego z ul. Niepodległości spowodowało, że dla zmotoryzowanych klientów centrum handlowego ciągle brakuje miejsc postojowych w pobliżu pasażu.

Mimo iż problem bezpieczeństwa w mieście był sygnalizowany przez mieszkańców różnych części miasta wydaje się, że najmniej bezpiecznie czują się mieszkańcy Łąk i osiedla Skłodowskiej (co drugi mieszkający tam respondent) oraz centrum miasta (co czwarty ankietowany z tego rejonu).

Tabela 5. Co zmieniło się na lepsze w zależności od miejsca zamieszkania respondenta

Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez respondentów zamieszkałych na osiedlu													Razem
	Kopernik	Kopernik II	Piaskowa	Centrum	Manhattan	XX-lecia	Kościuszki	Łąki	Daleka	Sadowa i Grunwaldzka	Skłodowskiej	Peryferia	Brak dzielnicy	
Liczba respondentów ogółem	54	6	10	26	9	22	7	6	6	17	11	15	11	200
Drogi	20	3	4	10	1	8	2	2	3	7	3	9	-	72
Chodniki	13	2	-	1	3	6	2	1	-	3	1	4	-	36
Liczba obiektów sportowych	7	-	-	5	2	2	1	1	2	4	-	2	2	28
Kultura	8	-	-	1	4	2	-	3	-	1	1	2	1	23
Wygląd miasta	17	1	6	9	7	5	4	2	1	6	5	6	8	77
GSM	16	1	-	4	1	3	1	-	-	4	-	4	3	37
Handel i usługi	4	3	-	6	1	4	-	1	3	3	-	1	3	29
Praca	9	1	1	3	1	1	1	-	-	3	1	3	4	28
Komunikacja	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4
Bezpieczeństwo	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	2	7
Pozostałe obiekty infr. społ.	3	-	-	4	1	3	-	-	1	2	3	3	2	22
Infrastruktura techniczna	3	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	9
Liczba udzielonych odpowiedzi	100	12	12	45	22	35	12	12	10	34	16	37	25	372

Zdecydowanie negatywnie oceniona została praca grodziskiego Urzędu Miasta. Brak pozytywnych wypowiedzi wydaje się sugerować, że w ankiecie wypowiedzieli się na ten temat tylko niezadowoleni respondenci. Negatywnie na temat obsługi w Urzędzie Miasta wypowiadała się społeczność mieszkająca w pobliżu centrum miasta, przy czym zdecydowanie dominowali w tym przypadku mieszkańcy Łąk (połowa respondentów z tej dzielnicy). Najczęściej wymienianym przez nich zarzutem jest zwiększająca się biurokracja.

Tabela 6. Co zmieniło się na gorsze w zależności od miejsca zamieszkania respondenta

Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez respondentów zamieszkających na osiedlu													Razem
	Kopernik	Kopernik II	Piaskowa	Centrum	Manhattan	XX-lecia	Kościuszki	Łąki	Daleka	Sadowa i Grunwaldzka	Śkłodowskiej	Peryferia	Brak dzielnicy	
Liczba respondentów ogółem	54	6	10	26	9	22	7	6	6	17	11	15	11	200
Drogi	11	1	1	6	9	6	5	4	1	6	5	5	2	62
Sport	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3
Kultura	2	-	1	-	-	2	-	-	-	2	-	-	2	9
Wygląd miasta	1	-	-	1	-	2	-	1	1	-	-	1	-	7
GSM	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	2	6
Handel i usługi	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Praca – poziom bezrobocia	1	1	-	1	2	2	-	1	-	4	1	-	1	14
Połączenia z Warszawą	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Bezpieczeństwo	5	-	-	6	1	1	1	3	-	1	5	1	-	24
Praca Urzędu Miasta	1	-	-	1	-	3	-	3	-	1	1	-	2	12
Pozostałe obiekty infr. społ.	3	-	2	1	-	-	1	-	-	3	1	1	-	12
Liczba udzielonych odpowiedzi	28	2	4	16	12	20	8	12	2	19	13	8	9	153

2. Wpływ wieku respondentów na ocenę zmian

Ocena dokonywana w ankiecie miała charakter bardzo subiektywny, opierała się bowiem na obserwacjach oraz indywidualnych odczuciach respondentów. Ilość i jakość obserwacji w bezpośredni sposób wiązała się z wiekiem respondentów – ich liczba rosła wraz z wiekiem ankietowanych (tab. 7).

Osoby starsze (60 lat i więcej) opisywały piękniejące na ich oczach miasto, zwracając również uwagę na brak placów zabaw dla wnuków pozostających pod ich opieką oraz miejsca dla wypoczynku. Szczególnie dotkliwy jest dla osób starszych (pow. 60 roku życia) problem wzmożonego ruchu – co trzeci ankietowany w tym właśnie wieku zwracał uwagę na tę niekorzystną zmianę (tab. 8). Na lepsze oświetlenie ulic oraz brak obwodnicy zwracali uwagę głównie ludzie młodzi (do 39 roku życia). Respondenci

w wieku 30–59 lat (rodzice dzieci w wieku szkolnym) zwracali uwagę na bezpieczne przejścia w drodze do szkoły, rozwijającą się bazę kulturalną i zajęcia w Ośrodku Kultury. Dla tej grupy wiekowej oraz dla osób po 60 roku życia ważne były rosnące koszty utrzymania w budynkach należących do Grodziskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Głównym powodem niezadowolenia okazała się zbyt wysoka według respondentów (np. w porównaniu z Warszawą) cena wody doprowadzanej do mieszkań oraz koszty centralnego ogrzewania.

Tabela 7. Co zmieniło się na lepsze i gorsze według wieku respondenta

Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez respondentów w wieku											
	do 29 lat		30–39 lat		40–49 lat		50–59 lat		60 lat i więcej		liczba osób razem	
	na lepsze	na gorsze	na lepsze	na gorsze	na lepsze	na gorsze	na lepsze	na gorsze	na lepsze	na gorsze	na lepsze	na gorsze
Liczba respondentów ogółem	34		78		33		20		35		200	
Drogi	12	6	31	17	10	11	10	8	9	20	72	62
Chodniki	4	-	14	-	3	-	7	-	8	-	36	-
Liczba obiektów sportowych	3	-	9	1	4	2	3	-	9	-	28	3
Kultura	3	1	8	1	3	2	2	-	7	5	23	9
Wygląd miasta	11	1	21	1	9	2	10	1	26	2	77	7
GSM	1	-	19	1	4	1	2	-	11	4	37	6
Handel i usługi	6	1	6	-	3	1	7	-	7	-	29	2
Praca	5	-	11	5	5	1	3	3	4	5	28	14
Komunikacja	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-	4	2
Bezpieczeństwo	3	4	1	4	1	6	-	4	2	6	7	24
Praca Urzędu Miasta	-	1	-	3	-	1	-	3	-	4	-	12
Pozostałe obiekty infr. społecznej	2	3	8	3	6	1	2	3	4	2	22	12
Infrastruktura techniczna	-	-	3	-	3	-	2	-	1	-	9	-
Liczba udzielonych odpowiedzi	51	18	132	37	51	28	49	22	89	48	372	153

Stosunkowo dobrą ocenę, jaką uzyskały podejmowane w Grodzisku inwestycje, wyraźnie obniżyła jakość oferowanej w Grodzisku opieki medycznej. 11 respondentów oceniło, że w ciągu ostatnich trzech lat – mimo wybudowania nowego szpitala – znacznie pogorszyła się dostępność do oferowanych usług medycznych („długie oczekiwania na wizyty”, „opieka szpitalna”) oraz pogorszył się stosunek służb medycznych do pacjenta („obsługa lekarzy, długie terminy i źle leczący lekarze”, „usługi służby zdrowia”). Problem zgłaszany był w zdecydowanej większości przez osoby w wieku 25–29 lat (co ósma osoba skarżyła się na opiekę lekarską nad małymi dziećmi) oraz 50–59 lat (co siódmy respondent z tej grupy).

W pozostałych przypadkach, zarówno zmiany na lepsze, jak i na gorsze wspólne są dla wszystkich respondentów. Należą do nich: zmieniający się wizerunek miasta, modernizacja osiedli mieszkaniowych, rozwijające się zaplecze usługowo-handlowe. Problem bezrobocia wydaje się w jednakowym stopniu dotyczyć osób młodych (w wieku produkcyjnym), jak też i osób starszych, które ze swoich skromnych dochodów zmuszone są do dofinansowywania budżetów niepracujących dzieci, a nierzadko również i wnuków. Ponadto osoby powyżej 60 roku życia wiążą ograniczone możliwości znalezienia pracy z rosnącym na terenie miasta chuligaństwem („co raz więcej młodzieży na ulicach bez zajęcia, szkoły i pracy”, „dużo młodzieży na klatkach schodowych”). Pogorszenie się poczucia bezpieczeństwa dostrzegają zarówno ludzie młodzi (co szósty respondent z grupy 25–29 lat), jak i starsi (co piąty z grupy 50–59 lat oraz 70 lat i więcej).

3. Wpływ poziomu wykształcenia

Najmniejszy wpływ na rozkład odpowiedzi miał poziom wykształcenia respondentów.

W każdej grupie porównywalny odsetek ankietowanych wypowiadał się na temat grodziskich dróg i chodników, wyglądu miasta i poczucia bezpieczeństwa na jego terenie, rynku pracy i pracy Urzędu Miasta. Dla ankietowanych z najniższym wykształceniem niewielkie znaczenie mają zmiany dotyczące istniejących na terenie miasta obiektów kultury i sportu, poziomu zaopatrzenia i jakości oferowanych usług oraz jakości kształcenia w grodziskich szkołach. Ale to właśnie ta grupa respondentów (co piąta osoba z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym) czuje się w mieście znacznie mniej bezpiecznie niż pozostali. Co szósty ankietowany z wykształceniem zasadniczym zawodowym zwracał uwagę na pogorszenie się jakości świadczonej w Grodzisku opieki medycznej. Problem ten dotyczył również innych grup, jednak w znacznie mniejszym stopniu – co ósmy respondent z wykształceniem średnim zawodowym i tylko dwie osoby z wykształceniem co najmniej policealnym.

Tabela 8. Co zmieniło się na lepsze według wykształcenia respondenta

Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez respondentów posiadających wykształcenie								Liczba osób razem
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie ogólno-kształcące	średnie zawodowe	policealne	wyższe zawodowe (licencjat)	wyższe magisterskie	nieznane	
Liczba respondentów ogółem	20	26	23	43	19	17	50	2	200
Drogi	5	11	8	13	7	7	21	-	72
Chodniki	4	4	4	6	3	5	10	-	36
Liczba obiektów sportowych	2	2	5	6	3	1	8	1	28
Kultura	1	3	-	3	4	1	9	2	23
Wygląd miasta	10	11	10	16	5	3	18	4	77
GSM	4	5	1	11	2	4	9	1	37
Handel i usługi	-	1	2	10	-	2	13	1	29
Praca	3	-	3	7	4	3	7	1	28
Komunikacja	-	1	-	1	-	-	2	-	4
Bezpieczeństwo	-	-	1	1	-	2	1	2	7
Pozostałe obiekty infr. społ.	-	3	2	4	1	3	9	-	22
Infrastruktura techniczna	1	-	-	3	1	2	2	-	9
Liczba udzielonych odpowiedzi	30	41	36	81	30	33	109	12	372

Respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym magisterskim zwracali większą uwagę na rozwój bazy kulturalnej na terenie miasta (co piąty ankietowany z tej grupy). Podobny poziom zainteresowania zanotowany został w grupie osób z wykształceniem policealnym. Osoby z wykształceniem wyższym znacznie częściej niż pozostali (z wyjątkiem ankietowanych z wykształceniem średnim technicznym) pozytywnie ocenili rosnącą liczbę obiektów handlowo-usługowych (co szósty respondent). Większą również wagę niż inni przywiązywali do faktu powstania nowego szpitala – na tę zmianę zwracał uwagę co ósmy respondent z wykształceniem magisterskim (dla porównania – co trzynasta osoba z wykształceniem zasadniczym zawodowym).

Tabela 9. Co zmieniło się na gorsze według wykształcenia respondenta

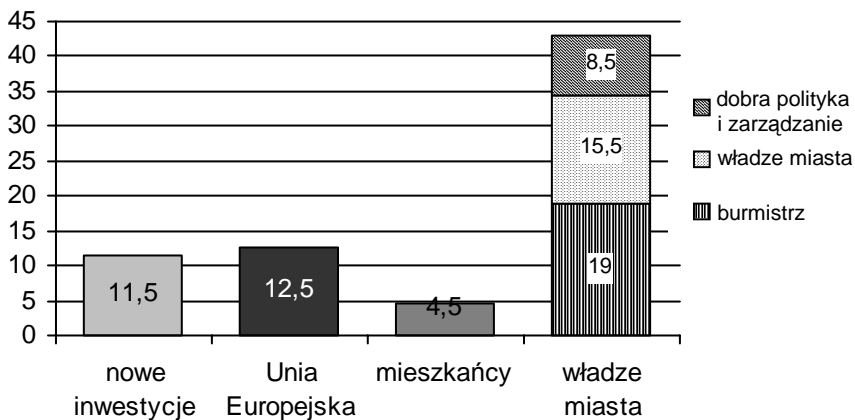
Wyszczególnienie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez respondentów posiadających wykształcenie								Ra- zem
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie ogólnokształcące	średnie zawodowe	policealne	wyższe zawodowe (licencjat)	wyższe magisterskie	nieznane	
Liczba respondentów ogółem	20	26	23	43	19	17	50	2	200
Drogi	9	12	2	11	3	10	13	2	62
Sport	-	-	-	1	-	-	1	1	3
Kultura	-	3	-	2	1	-	1	2	9
Wygląd miasta	-	-	-	3	1	1	2	-	7
GSM	2	-	-	1	1	-	1	1	6
Handel i usługi	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Praca – poziom bezrobocia	4	-	2	3	2	1	2	-	14
Połączenia z Warszawą	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Bezpieczeństwo	4	7	4	1	3	1	3	1	24
Praca Urzędu Miasta	-	2	1	2	2	1	1	3	12
Pozostałe obiekty infr. społ.	-	4	-	5	1	-	2	-	12
Liczba udzielonych odpowiedzi	19	28	9	29	16	15	26	11	153

3.4. Przyczyny zachodzących w mieście zmian

Znając zdanie mieszkańców, czego według nich brakuje jeszcze w mieście, zadane zostało kolejne pytanie: *Jeżeli dostrzeżga Pani/Pan zmiany, co jest ich główną przyczyną?* Wymagało ono od respondenta określenia, kto przyczynił się do zachodzących na terenie Grodziska zmian (istniała możliwość wskazania kilku przyczyn).

Na zadane pytanie nie odpowiedziało aż 38% respondentów. Wśród udzielonych odpowiedzi (rys.14) widać wyraźnie duże znaczenie władzy na poszczególnych szczeblach zarządzania i podejmowania decyzji („kompetentni ludzie na odpowiednich stanowiskach”). Podkreślany jest zwłaszcza olbrzymi wpływ obecnego burmistrza, który dla 19% mieszkańców jest kluczową postacią decydującą o rozwoju miasta.

6,5% ankietowanych uważa, że do zmian zachodzących w mieście przyczyniła się aktywna polityka finansowa (również podatkowa) prowadzona przez władze miasta. Taki sam odsetek respondentów uważa, że rozwój miasta możliwy był dzięki nowym inwestycjom, nieznacznie mniej stwierdziło, że Grodzisk zmienia się dzięki wejściu Polski do Unii Europejskiej i możliwości korzystania z jej programów pomocowych. Kolejne 5% uważa, że oprócz korzyści finansowych, Grodzisk zmienił swoje oblicze dzięki koniecznym zmianom przepisów prawnych. Oznacza to, że przynajmniej część odpowiadających na pytanie osób docenia zwiększający się dostęp do unijnych środków pomocy regionom gorzej rozwiniętym.

Rys. 12. Co jest przyczyną zmian zachodzących w mieście?

Mieszkańcy wypełniający ankietę podkreślali rolę, jaką w zachodzących przemianach odgrywa lokalny samorząd. Część z nich (4,5%) uważa, że zmiany nie byłyby możliwe, gdyby nie mieszkańcy miasta („ludzie, którzy chcą coś robić”). Wydaje się, że zbyt mało spośród ankietowanych osób zdaje sobie sprawę z tego, jak ważnym czynnikiem rozwoju jest identyfikacja mieszkańców ze swoim miastem (lub nawet regionem) oraz zaangażowanie społeczne w realizowane na jego terenie inwestycje.

Zakończenie

Wielu grodziszczan dokładnie pamięta Grodzisk lat osiemdziesiątych – szare kamienice, centrum z torami niejeżdżącej już przez miasto WKD. Z dziurami zamiast jezdnii i chodników, wypełnionymi wodą i błotem podczas opadów. Widzą również dzisiejszy Grodzisk – z zielonym pasa-

żem, kolorowymi osiedlami mieszkaniowymi, obiektami sportowymi. Nic zatem dziwnego, że zdecydowanej większości respondentów, przynajmniej pod tym względem, żyje się obecnie znacznie lepiej. Mimo poniesionych kosztów społecznych.

Proces transformacji w różny sposób wpłynął na życie mieszkańców miasta. W latach osiemdziesiątych Grodzisk był jednym z najbardziej uprzemysłowionych miast po zachodniej stronie aglomeracji warszawskiej. Różnorodny przemysł zapewniał mieszkańcom wybór miejsc pracy, rozwinięta sieć komunikacyjna umożliwiała szybki i wygodny dojazd do dużych ośrodków miejskich. W Grodzisku nie żyło się jednak dobrze – przestarzała infrastruktura techniczna i społeczna nie stwarzała warunków do wygodnego życia. Stało się ono jeszcze gorsze, kiedy zaczęły znikać z mapy miasta kolejne zakłady pracy. Wkrótce zaczęły pojawiać się nowe firmy, jednakże rosnąca konkurencja na rynku pracy dawała szansę nielicznym, a tym samym mieszkańców Grodziska nie ominęły trudności ze znalezieniem pracy i niepewność jutra. W tym samym czasie miasto zaczęło zmieniać swoje oblicze. Z centrum miasta znikły zakłady przemysłowe – w zamian, w północnej części zaczęła się rozwijać strefa przemysłowa. Główna ulica miasta przekształcona została w ciąg pieszy na wzór deptaków nadmorskich (kostka brukowa, położące się krzewy, stylowe oświetlenie). Rozpoczęło się sukcesywne nadrabianie wieloletnich zaległości w budowie wodociągów, kanalizacji, dróg i chodników.

Wydaje się, że mieszkańcy Grodziska stosunkowo dobrze przystosowali się do nowych warunków ekonomiczno-społecznych. Znaczna część respondentów potrafiła wykorzystać nowe możliwości, osiągając sukces finansowy. Tylko nieliczni spośród respondentów określili poziom swego życia jako gorszy niż w latach osiemdziesiątych XX wieku. Dotyczy to zwłaszcza osób starszych oraz mniej wykształconych, które nie potrafią znaleźć swojego miejsca w nowej rzeczywistości, a utrata pracy pozbawiła ich wcześniej uzyskiwanych dochodów. Zasadnicze znaczenie miał również poziom wykształcenia respondentów – im było ono wyższe, tym łatwiej było o zatrudnienie, sytuacja finansowa była lepsza – a tym samym porównanie z minionym okresem wypadało lepiej.

Mieszkańcy miasta zaczynają dostrzegać własną rolę w inicjowaniu zachodzących w mieście zmian. Nadal jednak nie uznają siebie jako pełnoprawnego partnera we współpracy z lokalnym samorządem. W ankietach obok stwierdzenia, że to mieszkańcy i ich inicjatywa wpływają na rozwój miasta, pojawiają się również stwierdzenia, że „wszelkie zmiany na lepsze realizowane są wówczas, gdy są stanowczo wymuszane przez mieszkańców”. W zebranych ankietach brakuje również elementu współodpowiedzialności respondentów za pogorszenie się niektórych aspektów życia w mieście. Za

brak czystości, wandalizm, rosnącą agresję obwiniane są władze miasta, które nie robią nic (albo przynajmniej niewiele), by temu zapobiec.

Evaluation of the socio-economic development of Grodzisk Mazowiecki in the opinion of their citizens

Summary

The article is devoted to the evaluation of socio-economic development of Grodzisk Mazowiecki. The analysis was carried out based on the results of the questionnaire conducted among the citizens. The aim of analysis was to analyse the most important factors decisive about the quality of life in the city: the level of infrastructural development of the city, quality of the local labor market, the level of the security felt by the citizens. The opinions (positive and negative) about the changes which happened in the city and its reasons allowed to establish the direction of city development. They were useful to understand the relation between the citizens and the local authorities. Self-evaluation of the conditions of life carried – out in the questionnaires allowed to conclude that despite the necessity of raising of social costs, significant proportion of the citizens were successful in new conditions. Only few of the questioned – mainly elderly and less qualified answered that their level of life is worse than in the 1980.

Despite many positive changes the citizens are not responsible for changes that take place in the city. They however begin to see own role in initiating the changes. Rarely they consider themselves as the equal partner in cooperation with the local government.